

Forfatter: Falster, Christian

Titel: Satirer, 1720-42

Citation: Falster, Christian: "Satirer, 1720-42", i Falster, Christian: *Satirer, 1720-42*, udg. af Aage Schiøttz-Christensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, 1982, s. 14. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-falster05-shoot-idm140600520594656/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Satirer, 1720-42

ceret samfund måtte føre med sig. Men for ham selv blev det betydningsfuldere end som så, idet det viste sig, at indsnævringen til skolemand alene indeholdt muligheden af en udvidelse, der stred mod Enevældens væsen.

Livet igennem anså han sig for Enevældens fuldtro tjener, så når den vennesele og harmonisøgende mand alligevel kom ud i konflikter med dens organer – bispeembedet i Ribe, centraladministrationen, til sidst hoffet, jvf. det rejseforbud, som han i 1732 fik tildelt »ab aula«¹ – beroede det ikke på overvejelser af oppositionel karakter, men på et uforudset opvæld af følgefænomener i tilslutning til det tilsyneladende neutrale valg af livsbane.

I det opvæld havde han sit egentlige liv, og her skal man også søge udspringet for hans danske digtning.

6.

Ud fra sine egne forudsætninger har efterslægten undertiden været for tilbøjelig til at tage spiren for frugten og gjort f.eks. Holberg til større frihedsmænd, end det var ham beskåret at være i et samfund, som vi i dag ville kalde en diktaturstat.

Også Bjørn Kornerup falder for fristelsen, når han i sin fremstilling af Ribe Katedralskoles historie bruger følgende citat fra Faisters *Amoenitates* (3. part, XV) som motto for bogens store Falsterafsnit: *Ingenui nati sumus, honestam libertatem a natura dotem vitæ nacti* for senere i en sammenhæng, der priser Falsters undsigelse af pictisterne, at oversætte det således: »Fribaarne er vi født, og af Naturen har vi som Arvegods modtaget Frihedens ædle Gave«.²

Den slags latinske Marseillaiser kunne Falster vel synge, når han sad for sig selv i sit studerekammer beskæftiget med studiet af klassikere, der ikke havde aflagt ed på kongelov og konfession.

Men når filologen trådte ud af sit *musæum* og blev rektor i dagens Ribe, forvandlede den frihårne til subaltern i stramt underordningsforhold til en overordnet, der repræsenterede både kongelov og konfession. Det blev et af lykkens lunefulde kast, at Falster i den mellemste af sine tre biskopper – biskop Anchersen – fik en overordnet, der var indbegrebet af alt det mekanisk umenneskelige i Enevælden. Det, der for Falster var det egentlige, blev over for den mand til det ikke-eksisterende.

I forbindelse med striden med biskop Anchersen i 1738, den sidste og bitreste, siger Kornerup, at Falster har været tilbøjelig til at forveksle sine ønsker og sine selvtagne friheder med livets virkelighed, hvorfor han i en konfliktsituation måtte komme til at trække det korteste strå.³

Det eneste, man her kunne ønske tilføjet, er en nærmere bestemmelse af Falsters ønsker. De er ikke vage dagdrømmerier ud i det blå om storhed og sligt. De har bestemt retning og indhold, idet de kan defineres som ønsker om del i den *bonesta libertas*, den frihed i det menneskelige, han mødte hos sine klassikere.

Men som følge af hans egen absolutte respekt for den herskende absolutisme i stat og kirke kunne hans tilslutning til den frihed kun blive til en vis grad.

Dette »til en vis grad« svæver over alt, hvad han

har skrevet. Men det er bemærkelsesværdigt, at graden er højere i den latinske del af forfatterkabet end i den danske.

Romersproget var ikke alene eksklusivt, det var også udviklet som organ for en rigtfacetteret åndskultur, så når han desuden udgav latinske skrifter i Amsterdam, hvorhen den danske censur ikke nåede, kunne meget siges på latin, der ikke kunne siges på dansk.

Derfor kan man i hans *Amoenitates* træffe mangelværdig passage, der ånder ubekymret frihed. I den discurs, hvor han gør rede for sit valg af livsvej (1. part, III, cit. efter Jørgen Olriks oversættelse), fortæller han, at han lod teologien ligge, fordi han skræmtes bort af teologernes indbyrdes hadefuldhed, og i stedet valgte de humane videnskaber, til hvilke han droges af en forunderlig sinders magt: »Jeg derimod lever i Philologiens Rige som i en fri Republique og dømmes frit om humane Sager«.

Men ud over en svæven frem og tilbage mellem en større og mindre grad kom han ikke, hverken på latin eller dansk – og det kan ingen bebrejde ham, thi hvorledes skulle han have båret sig ad med det?

Ingenit nati sumus! Fribårne er vi født! Men efter tidsalderens vilkår kunne fødselsretten kun anes som spire, ikke nydes som frugt.

7.

Medens Hørlberg skyede og i kraft af sit temperament i grunden ringeagtede pædagogens gerning, taler Falster om sin »umættelige lyst til at undervise« (*insatua-*